

RYSZARD SKOWRON

 <https://orcid.org/0000-0001-9131-2832>

INSTYTUT HISTORII
UNIwersytet ŚLĄSKI

Z ISFAHANU DO WARSZAWY POŚMIERTNE INWENTARZE MIENIA PO SALOMONIE SYRIM (ZGÓRSKIM), POŚLE KRÓLA JANA III SOBIESKIEGO DO PERSJI

Abstrakt: Poselstwo Salomona Syriego (Zgórskiego), Ormianina w służbie króla polskiego Jana III Sobieskiego, do szacha perskiego Sulejmana I, odbyte w latach 1688-1690, związane było z kontynuacją zabiegów o włączenie Persji do sojuszu antyosmańskiego, a także z prowadzoną w latach 80. XVII wieku akcją jezuitów, której celem było dotarcie szlakiem lądowym przez Syberię do Chin. Syri zmarł jednak tragicznie w czasie pobytu w Isfahanie i został pochowany w tamtejszym kościele jezuitów. Po śmierci dyplomaty Polacy przebywający w stolicy Persji sporządzili inwentarz rzeczy należących do niego, spakowali je do kilku skrzyń i przesłali do Polski przez Moskwę. W zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego znajdują się cztery rękopiśmienne inwentarze mienia po Syrim, sporządzone w Moskwie przez polskiego rezydenta Jerzego Dominika Dowmontta. W kilku etapach przesyłał on swemu królowi rzeczy należące do posła. Inwentarze mienia po Syrim, opublikowane w artykule, to ważne i unikatowe źródła zarówno do dziejów polskiej dyplomacji, jak i kultury materialnej.

Słowa kluczowe: Salomon Syri (Zgórski), Jan III Sobieski, Phillippe Avril, Persja, relacje polsko-perskie, dyplomacja, inwentarze majątkowe

Okres panowania króla Jana III Sobieskiego to czas dynamizacji relacji Rzeczypospolitej polsko-litewskiej z Persją. Dyplomata, który odegrał istotną rolę w rokowaniach mających na celu wciągnięcie szacha Sulejmana I do ligi antytureckiej, był pochodzący z ormiańskiej rodziny Salomon Konstantyn Syri, używający też nazwiska Zgórski, jedna z najbardziej tajemniczych postaci w służbie polskiej

dyplomacji epoki nowożytnej¹. Odbił on cztery misje na dwór perski (1681, 1682-1683, 1684-1687, 1688-1690). W trakcie pobytów w Persji zajmował się nie tylko rokowaniami politycznymi, ale również sprawami handlu i wsparciem działalności misyjnej jezuitów, tak polskich, jak i pochodzących z innych krajów europejskich. Jego ostatnia misja zakończyła się tragicznie. Podczas pobytu w Isfahanie został uduszony przez własnego służącego.

Między Persją a Chinami

Geneza poselstwa Syriego do Sulejmana I, które odbyło się w latach 1688-1690, związana była z kontynuacją zabiegów króla polskiego o włączenie Persji do sojuszu antyosmańskiego² oraz z prowadzoną w latach 80. XVII wieku akcją członków Towarzystwa Jezusowego, której celem było dotarcie szlakiem lądowym przez Syberię do Chin³. Poselstwo to jest stosunkowo dobrze udokumentowane źródłowo, nie posiada jednak osobnego opracowania, a przywoływane jest najczęściej w pracach dotyczących działalności misyjnej jezuitów⁴. Jego prze-

¹ Najobszerniej jego działalność dyplomatyczną scharakteryzował Krzysztof Stopka, zob. K. Stopka, *Syri (Siri, Siriensis, Siricki, de Syri) Zgórski (Zgorski, Zgurski) Salomon (Soliman, Sulejman) Konstantyn (Constantinus)*, w: *Polski słownik biograficzny*, 46, red. A. Romanowski, Kraków 2009-2010, s. 285-288 (tam szczegółowa bibliografia). Krótkie wzmianki na ten temat zawierają wydane w ostatnich kilku latach prace dotyczące relacji polsko-perskich, zob. D. Kołodziejczyk, *Wstęp historyczny*, w: S. Jaśkowski, D. Kołodziejczyk, P. Mnatsakanyan, *Stosunki dawnej Rzeczypospolitej z Persją Safawidów i katolickością w Eczmiadzinie w świetle dokumentów archiwalnych*, Warszawa 2017, s. 40; N. Królikowska-Jedlińska, *W poszukiwaniu sojuszników? Rola Chanatu Krymskiego i Persji w polityce Jana III Sobieskiego wobec Imperium Osmańskiego (1674-1696)*, „Prace Historyczne”, 146, 2019, 2, s. 331-345. Por. też: R. Matthee, *Poverty and Perseverance: The Jesuit Mission of Isfahan and Shamakhi in Late Safavid Iran*, „Al-Quantara”, 36, 2015, 2, s. 480-486; A. Eszer, *Sebastianus Knab O.P. Erzbischof von Naxijewan (1682-1690). Neue Forschungen zu seinem Leben*, „Archivum Fratrum Praedicatorum”, 73, 1973, s. 273-279.

² C. Chowaniec, *Z dziejów polityki Jana III na Bliskim Wschodzie 1683-1686*, „Kwartalnik Historyczny”, 40, 1926, s. 151-160; krótka wzmianka: Z. Wójcik, *Dyplomacja polska w okresie wojen drugiej połowy XVII wieku (1648-1699)*, w: *Historia dyplomacji polskiej, 2, 1572-1795*, red. idem, Warszawa 1982, s. 234; w obu pracach brak informacji o misji Syriego z lat 1688-1690.

³ R. S. Love, „A Passage to China”: *Franch Jesuit's Perceptions of Siberia in the 1680s*, „French Colonial History”, 3, 2003, s. 85-100; N. Golvers, *Ferdinand Verbiest, S.J. (1623-1688) and the Chinese Heaven: The Composition of the Astronomical Corpus, Its Diffusion and Reception in the European Republic of Letters*, Leuven 2003, s. 197-233; M. Miazek-Maczyńska, *Przez Moskwę do Chin? Polski wkład w jezuickie poszukiwania drogi lądowej na Daleki Wschód*, w: *Itinera clericorum. Kulturotwórcze i religijne aspekty podróży duchownych*, red. D. Quirini-Popławska, Ł. Burkiewicz, Kraków 2014, s. 511-528.

⁴ S. Brzeziński, *Misjonarze i dyplomaci polscy w Persji w XVII i XVIII wieku*, Potulice 1935 (odbitka z „Annales Missiologicae”, 7), s. 36-37; J. Krzyszkowski, *Entre Varsovie et Isphahan. Le P. Ignace-François Zapolski S.I.*, „Archivum Historicum Societatis Iesu”, 18,

bieg znany przede wszystkim z listów i relacji jezuitów polskich i francuskich, między innymi Phillippe'a Avrila i Jacquesa Villotte'a⁵. W tym miejscu przedstawimy tylko kilka najważniejszych faktów ukazujących okoliczności śmierci dyplomaty i spisania publikowanych poniżej dokumentów⁶.

Syri wyjechał z Warszawy do Persji we wrześniu 1688 roku. Jednak jego głównym celem były Chiny, gdzie miał dotrzeć z francuskimi jezuitami. Idea podróży na Daleki Wschód narodziła się dzięki jego kontaktom i współpracy z przebywającym w Rzeczypospolitej ojcem Philippem Avrilem, który od 1684 roku starał się dotrzeć drogą lądową do Pekinu. Syri poznał francuskiego jezuitę późną jesienią 1686 roku w Astrachaniu, w drodze powrotnej z Persji. Avril, wraz ojcem Luise Barnabém, podróżując przez Turcję, Armenię i Gruzję, dotarł do Szamachy. Stąd wszyscy trzej udali się do Astrachania, gdzie chcieli dołączyć do kupieckiej karawany, zmierzającej w stronę Chin. Zmienił jednak plan i wraz z polskim posłem udali się do Moskwy, aby tam uzyskać zgodę na podróż do Pekinu przez Syberię. Regentka Zofia Aleksiejewna i jej doradca książę Wasyl Golicyn odmówili im jednak zgody na tę podróż i najprawdopodobniej jezuita wraz z Syrim wrócili w marcu 1687 roku do Polski⁷. Avril pozostał w niej i nadal zabiegał, tak na dworze polskim, jak i francuskim, o zorganizowanie nowej wyprawy do Chin przez Moskwę. W marcu 1688 roku Jan III Sobieski podjął decyzję o ponownym wysłaniu Syriego z poselstwem do szacha Sulejmana I celem zawiązania sojuszu antytureckiego⁸. Zapewne po otrzymaniu tej informacji Avril znów nawiązał kontakt z dyplomatą i zaproponował mu, aby po odbyciu misji w Isfahanie udał się wraz z jezuitami francuskimi drogą lądową do Chin.

Dzięki zabiegom Francuza Syri został posłem Ludwika XIV na dwór cesarza chińskiego. Najprawdopodobniej również Jan III Sobieski powierzył mu misję w Pekinie⁹. W skład orszaku posła, poza Avrilem, wchodził jezuita: Antoine

1949, s. 92-101; M. Bednarz, *Ignacy Franciszek Zapolski SI, dyplomata i misjonarz w Persji pod koniec XVII w.*, w: F. A. Plattner, *Gdy Europa szukała Azji*, Kraków 1975, s. 374-377; R. Matthee, *Poverty and Perseverance*, s. 479-486.

⁵ P. Avril, *Voyage en divers états d'Europe et d'Asie. Entrepris pour découvrir un nouveau chemin à la Chine*, Paris 1692; oraz tłumaczenie polskie tej relacji: *Podróż do różnych krajów Europy i Azji przez misjonarzy S.J. w roku 1690 odprawiona końcem odkrycia nowej drogi do Chin [...] tłumaczona z francuskiego przez ks. Remigiusza Ładowskiego S.I.*, Warszawa 1791; [J. Villotte], *Voyages d'un missionnaire de la Compagnie de Jésus en Turquie, en Perse, en Arménie, en Arabie, et en Barbarie*, Paris 1730.

⁶ Autor przygotowuje osobny artykuł dotyczący ostatniej podróży i misji Syriego do Chin i Persji.

⁷ P. Avril, *Voyage en divers*, s. 231-261; najobszerniej podróż i pobyt Avrila w Rzeczypospolitej opisała Karolina Targosz: K. Targosz, *Jan III Sobieski mecenasem nauk i uczonych*, Wrocław 1991, s. 151-165, zob. też: X. Liske, *Filip Avril i pobyt jego w Polsce 1687-1689*, „Niwa”, 11, 1877, 54, s. 405-421.

⁸ K. Stopka, *Syri*, s. 287.

⁹ [J. Villotte], *Voyages d'un missionnaire*, s. 94.

de Beauvillier, Jan Gostkowski, Konrad Terpiłowski i Ignacy Franciszek Zapolski¹⁰. Pierwszym celem poselstwa była Moskwa, gdzie na dworze carskim miano zabiegać o zgodę na kontynuowanie misji do Chin przez Syberię. Jeszcze na terenie Litwy Avril opuścił orszak, by w Wilnie spotkać się z ojcem Franciszkiem Ponińskim, który był również wyznaczony do misji, ale z powodu choroby nie mógł na czas dołączyć do poselstwa. Dotarcie do niego było konieczne, ponieważ miał on z sobą „instrumens de mathematicque et plusieurs curiosites”¹¹ dla cesarza chińskiego.

Syri, nie czekając na przyjazd obu jezuitów, przekroczył granicę i dotarł do Moskwy. W tym czasie Avril i Poniński po przybyciu do pogranicznego Kadzyna nie otrzymali zgody na wjazd do Rosji. Stało się to możliwe, dopiero gdy zjawił się tam wysłannik Jana III Sobieskiego do Moskwy, Józef Ladziński¹², który uczynił z nich swoich kapelanów. Kiedy na dwór carski dotarła informacja o rychłym przybyciu jezuita francuskiego, Syri wraz z całym orszakiem – z wyjątkiem Beauvilliera – otrzymał nakaz natychmiastowego opuszczenia stolicy i jednocześnie zgodę na kontynuowanie misji do Persji.

Zapewne jeszcze zimą 1689 roku Syri dotarł do Astrachania. Przebywał tu przez kilka miesięcy, być może oczekując na przyjazd Avrila i Beauvilliera. Jednak jezuita francuscy nie tylko nie otrzymali zgody na podróż do Chin, ale nakazano im powrót do Polski. Z listu Terpiłowskiego do Adama Adamandego Kochańskiego z 20 września 1689 roku i relacji Villotte’a wynika, że Syri wraz z Gostkowskim w czerwcu wypłynęli z Astrachania do Derbentu i w drugiej połowie lipca dotarli do Szamachy¹³. Tu doszło do spotkania dyplomaty polskiego z Villottem, któremu zakon powierzył zadanie dotarcia do Chin z pominięciem Rosji. Podróżował przez Konstantynopol, Trabzon, Erzurum, Erywań i Gandzę, aż w marcu 1689 roku przybył do Szamachy, gdzie oczekiwał na jezuitów i polskiego dyplomatę. 4 sierpnia 1689 roku Syri i Villotte wyjechali w kierunku

¹⁰ Okoliczności powierzenia jezuitom polskim, Zapolskiemu i Gostkowskiemu, misji do Chin, a Gostkowskiemu do Imeretii (Gruzji) przedstawił J. Krzyszkowski w: *Entre Varsovie et Ispahan*, s. 91-96; zob. też M. Miazek-Męczyńska, *Przez Moskwę do Chin*, s. 519-525; eadem, „*Indipetae Poloniae*” – pukanie do drzwi misji chińskiej, Poznań 2015, s. 96-97, 154-155.

¹¹ P. Avril, *Voyage en divers*, s. 282.

¹² Zapewne Józef (Osip) Ladziński, podstoli mściłowski i sędzia graniczny, zob. K. Koczegarow, *Rzeczpospolita a Rosja w latach 1680-1686. Zawarcie traktatu o pokoju wiczystym*, Warszawa 2017, passim, błędnie identyfikowany przez J. Krzyszkowskiego (*Entre Varsovie et Ispahan*, s. 95) jako Leszczyński.

¹³ Konrad Terpiłowski do Adama Adamandego Kochańskiego, Astrachan 20 września 1689, w: *Korespondencja Adama Adamandego Kochańskiego SJ (1657-1699)*, opr. B. Lisiak, L. Grzebień, Kraków 2005, s. 255-259; [J. Villotte], *Voyages d'un missionnaire*, s. 95-96, 106.

Isfahanu. Ich droga wiodła przez Szirwan, Minę, Zandżan, Sawę, Kom, Kaszan. 15 października dotarli do stolicy Persji.

Śmierć na dworze szacha

Syri przybył do Isfahanu w czasie persko-tureckich rokowań pokojowych, gdy szach Sulejman I coraz bardziej dystansował się od współpracy z państwami europejskimi w wojnie z imperium Ottomanów. Ta sytuacja znacznie utrudniała polskiemu dyplomacie prowadzenie rokowań, które dodatkowo komplikowały się z powodu śmierci wielkiego wezyra Szejcha Ali Khan Zangana. Jak wskazują doniesienia z Persji opublikowane we francuskiej „Gazette” z 20 stycznia 1691 roku, dopiero w marcu 1690 roku Syri doczekał się odpowiedzi szacha na propozycję króla polskiego¹⁴. Sulejman I odrzucił możliwość przystąpienia do ligi antytureckiej i odmówił przyjęcia wsparcia w postaci oddziału złożonego z 2 tysięcy kozaków.

Z marca mamy więcej informacji dotyczących pobytu dyplomaty w stolicy Persji. 17 marca brał udział w uroczystym nabożeństwie żałobnym za duszę zmarłego papieża Innocentego XI, odprawionym w kościele jezuitów w Nowej Dżulfie, 21 marca uczestniczył w obchodach perskiego nowego roku (Nouruz), a kilka lub kilkanaście dni później już nie żył.

Okoliczności jego śmierci znamy przede wszystkim z relacji Villotte’a. Nie podaje on jednak daty dziennej zgonu. Po opisie nabożeństwa za papieża wzmiankuje jedynie: „Un jour que les missionnaires étoient á table”¹⁵ przybył do rezydencji jezuitów Polak z informacją o nagłej śmierci Syriego. W dotychczasowych opracowaniach najczęściej wskazywano maj 1690 roku jako moment tego wydarzenia¹⁶. Na podstawie informacji podanych przez Villotte’a oraz datowania na dzień 11 kwietnia poniżej publikowanego inwentarza rzeczy dyplomaty można uściślić tę datę. Śmierć nastąpiła między 22 marca a 11 kwietnia. Z opisu jezuitów francuskiego wynika, że widział on zwłoki posła. Nie było na nich żadnych śladów przemocy. Pomimo różnych wątpliwości uznano jednak, że powodem zgonu było uduszenie. Miał tego dokonać służący posła, luteranin pochodzący z Gdańska. Bez rozgłosu ciało przeniesiono z rezydencji dyplomaty w Isfahanie do kościółka jezuitów w Nowej Dżulfie. Tu przez osiem dni spoczywało ono na katafalku, po czym odbyły się uroczystości pogrzebowe, w których wzięli udział między innymi były poseł polski na dworze szacha – Bohdan Grudziecki, rezydenci Francji, Holandii, Portugalii, misjonarze z różnych zakonów, Ormianie katolicy i apostołscy¹⁷.

¹⁴ *D’Ispahan capitale de Perse, le 7 Iuin 1690*, „Gazette”, 3, 1691.

¹⁵ [J. Villotte], *Voyages d’un missionnaire*, s. 156-157.

¹⁶ J. Krzyszkowski, *Entre Varsovie et Ispahan*, s. 101; K. Stopka, *Syri*, s. 287.

¹⁷ [J. Villotte], *Voyages d’un missionnaire*, s. 158-159.

Inwentarze rzeczy po zmarłym w Isfahanie pośle Salomonie Syrim Zgórskim

W zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego znajduje się rękopis zatytułowany „Rejestra rzeczy po JM. Panie Syryskim, po rezydencie JKMości w Persji”¹⁸, zawierający sześć inwentarzy, z których cztery związane są z mieniem ruchomym pozostawionym w Persji przez zmarłego dyplomatę.

1. Regestr rzeczy pozostałych po zmarłym JMPanu Salomonie Konstancyne komesie Syryckim natenczas ablegatem do Persjej deputowanym od JKMc i Rzeczypospolitej, connotowany w Ispahanie stolicy perskiej die 11 Mensis Aprilis Anno Domini 1690 (k. 2-7v).
2. Regestr rzeczy po nieboszczyku JMci Panie Konstancyne Syryjskim wedle rejestru iszpańskiego w stolicy konnotowanych, Anno 1691 dnia 6 Marca (k. 10-16v).
3. Regestr na morzu utopionych rzeczy z gdańską skrzynią zmarłego JMci Pana Salomona Konstatntego Zgurskiego ablegata Jego Królewskiej Mości spisany (k. 18-19v).
4. Rejestr rzeczy nieboszczyka Pana Zgorskiego, rezydenta JKMc i w Persiej, które oddał JM Pan Dowmont, stolnik kowieński ablegat i resident JKMc i Rzeczypospolitej na Moskwie dnia 3 Octobris 1691 (k. 20-21v, pieczęć)¹⁹.

Informacje zawarte w rejestrach wskazują na to, że kilka dni po śmierci Syriego w jego isfahańskiej rezydencji spisano całość mienia ruchomego, jakie pozostawił. Zostało ono spakowane do czterech skrzyń i jednej chusty (bochczy) celem transportu do Polski. Nie znamy daty dotarcia tych rzeczy do Moskwy. Na pewno znajdowały się tam w marcu 1691 roku, jednak z publikowanych niżej dokumentów wynika, że dostarczono je przynajmniej kilka miesięcy wcześniej. Cały transport przyjął rezydent królewski na dworze carskim, Jerzy Dominik Dowmontt.

Pierwszy z inwentarzy, „Regestr rzeczy pozostałych” (regestr nr 1, k. 2-7v), który można nazwać isfahańskim B, wydaje się niepełnym, wykonanym już w Moskwie odpisem z oryginału sporządzonego w Isfahanie 11 kwietnia

¹⁸ Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego: rkps 77, „Rejestra rzeczy po JM. Panie Syryskim, po rezydencie JKMości w Persji”, rękopis pochodzi ze zbiorów pokapucyńskich i należał do Aleksandra Sobieskiego.

¹⁹ Znajdujące się w tym rękopisie dwa pozostałe spisy, zatytułowane „Regestr rzeczy odebranych 8 July 1690” (k. 8-9v) oraz „Rejest ze skatuli JKM” (k. 22), z wyjątkiem jednej pozycji („stuciec z puszką afgańską”, k. 9) nie zawierają przedmiotów, które można by było związać ze Wschodem i z osobą Syriego, oraz nie występują one w rejestrze sporządzonym w Isfahanie 11 kwietnia. Ponadto Jerzy Dominik Dowmontt w spisie z 9 marca 1691 roku podaje informację, że „pieniędzy jako żadnych po nieboszczyku w gotowiznie nie zostało, pereł ani klejnotów”, a pierwszy z wymienionych w tym przypisie rejestrów zawiera przede wszystkim wykaz klejnotów.

1690 roku – określmy go jako isfahański A. Oryginalny inwentarz posiadał wycenę przedmiotów i zapewne był podpisany. Wskazuje na to podanie wartości przedmiotów znajdujących się w utopionej skrzyni (regist nr 3), ponieważ Dowmontt nie mógł znać cen rzeczy utraconych na Morzu Kaspijskim. Potwierdza to również inwentarz rzeczy przekazanych królowi (regist 4), zawierający frazę „na nim ceny napis”. Należy więc przyjąć, że po dotarciu skrzyń wraz inwentarzem do Moskwy został wykonany przez rezydenta jego niepełny odpis. Brak oryginału „Regestru rzeczy pozostałych” nie pozwala na wskazanie autora (autorów) spisu. Nie ulega jednak wątpliwości, że był nim jeden z Polaków obecnych wówczas w stolicy Persji. Z przekazu Villotte’a wiemy, że w podróży dyplomacie Jana III Sobieskiego towarzyszyło kilku polskich szlachciców: „plusieurs Gentilshommes Polonais richement vêtus”²⁰. Ponadto w tym czasie w Isfahanie przebywał także polski karmelita bosy, ojciec Władysław od Świętego Jerzego²¹ oraz wspomniany już Grudziecki. Zapewne w gronie tych osób należy szukać autora (autorów) rejestru. Relacja jezuita francuskiego dostarcza również informacji, które można powiązać z przewozem mienia Syriego z Isfahanu do Moskwy. 20 maja 1690 roku członkowie orszaku dyplomaty mieli audiencję pożegnalną u szacha Sulejmana I. Zapewne wkrótce wyruszyli w drogę powrotną do Polski, mogli więc zabrać ze sobą skrzynie z rzeczami posta i przekazać je rezydentowi polskiemu na dworze carskim. Nie można jednak wykluczyć również innej ewentualności, na przykład przewozu skrzyń przez kupców ormiańskich.

„Regestr rzeczy po nieboszczyku”, sporządzony 6 marca 1691 roku (regist nr I2, k. 10-16v), składa się z dwóch wyraźnie wyodrębnionych części. Pierwsza zawiera spis rzeczy wysłanych przez Dowmontta królowi (k. 10-13v), druga – wykaz mienia, które pozostało jeszcze w Moskwie (k. 14-16v). To właśnie ten regist wskazuje, że mienie Syriego mogło dotrzeć pod koniec roku 1690.

Trzeci inwentarz, „Regestr na morzu utopionych rzeczy” (k. 18-19v), sporządzono również w Moskwie poprzez zestawienie rzeczy wykazanych w inwentarzu spisany w Isfahanie z tymi, które przejął rezydent. Suma przedmiotów z tego inwentarza i „Regestru rzeczy po nieboszczyku” powinna się zgadzać z rejestrem nr 1.

Dowmontt dopiero w październiku 1691 roku, na wyraźne żądanie Jana III Sobieskiego, przesłał do Polski, za pośrednictwem łowczego nowogrodzkiego Jana Okrasy, kolejną partię majątku Syriego i wówczas sporządził rejestr rzeczy oddanych królowi (regist nr 4, k. 20-21v). W Moskwie jednak nadal pozostała część rzeczy zmarłego dyplomaty. Wskazuje na to porównanie zawartości drugiej części inwentarza z 6 marca (k. 14-16v) z tym, co rezydent wysłał w październiku.

²⁰ [J.Villotte], *Voyages d'un missionnaire*, s. 106.

²¹ *A Chronicle of the Carmelites in Persia and the Papal Mission of the XVIIth and XVIIIth Centuries*, 2, London 1939, s. 946-947; J. Krzyszkowski, *Entre Varsovie et Ispahan*, 1949, s. 101-102, autor błędnie nazywa karmelitę Stanisławem.

Inwentarze przygotowano do druku na podstawie zaleceń *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku* opracowanej przez Kazimierza Lepszego. Pewne – drobne – odmienności w tym wymiarze spowodowane są zasadami redakcji czasopisma „Lehahayer”. Zmodernizowano pisownię i interpunkcję, zachowując właściwości języka i wymowy epoki.

Regest 1.

[k. 2]

Regestr rzeczy pozostałych po zmarłym J[ego] M[ości] Panu Salomonie Konstantynie komesie Syryckim natenczas ablegatem do Persiej deputowanym od J[ego] K[rólewskiej] M[ości]²² i Rzeczypospolitej, konotowany w Ispahanie, stolicy perskiej, die 11 mensis Aprilis Anno Domini²³ 1690 anni 1691

W skrzyni ruskiej prostej:

Szabel główien bułatnych, nieoprawnych 12

Czarek miedzianych 34

Żelazo szare polskie od szabli 1

Juchtowych skór małych 10

Item²⁴ juchtowych skór wielkich Ostrowskiego 2

Krajki koloru dwojakiego

Kontusz szary pieprzowy z lisami staremi 1

W skrzyni gdańskiej zielonej pod skórą cielęcą:

Pasma zielonego koloru 3

Pasma czerwonego koloru 18

Koloru fijałkowego pas 1

Koloru wiśniowego pasmo 5

Skrzynka długa żółtą powleczone skórą, w niej:

Zarbab²⁵ w kwiaty zielono niebiesko czerwone dna złotego 1

Item zarbab wiśniowy dna srebrnego 1

[k. 2v]

Item zarbab czerwony w kwiaty dna srebrnego 1

Item zarbab złocisty ceglasty 1

Item zarbab jabłonkowy srebrny 1

²² Jan III Sobieski.

²³ *Die 11 mensis Aprilis Anno Domini* (łac.) – dnia 11 kwietnia, roku Pańskiego.

²⁴ *Item* (łac.) – również.

²⁵ Zarbab (derbab) – tkanina złotem przerabiana.

Chataj²⁶ różnego koloru 7
 Chataj w kwiaty zielonego koloru 8
 Chataj ceglatego koloru 2
 Chataja żółtego koloru w kwiaty 1
 Chataj koloru wiśniowego 3
 Chataja koloru fiałkowego 1
 Chataja koloru szarowiśniowego 1
 Chataja koloru białego 1
 Chataj koloru karmazynowego 2
 Summa wszystkich sztuk 31

Płócienek indyjskich na kołdrę 2
 Chandział²⁷ pozłocisty
 Kontusz zarabatni w kwiaty dno srebrne i złociste
 podszyty sobolami staremi z guzikami srebrno jedwabnymi w plecach nie
 podszyty 1
 Item kontusz złocisty wszytek podszyty nowymi sobolami 1
 Item letni kontusz zarabatni dno srebrno złociste w kwiaty, podszyty kitajką 1
 Item kontusz zarabatni w kwiaty dno złote, zielonym podszyty 1
 Żupan zarabatni złocisty w kwiaty z guzikami szmuklerskimi złotymi i haftkami
 srebrnymi 1
 [k. 3]
 Item żupan w paski srebrne i czerwone z guzikami srebrnymi 1
 Item w paski zielono czerwone z guzikami złotymi i haftkami srebrnymi żupan 1
 Item kontusz sukienny złoty podszyty materia czerwoną w paski z sznurkiem
 w cięciwę 1
 Podszewek indyjskich para 1
 Fota²⁸ kaszańska²⁹ 1
 Jektary żółtej materiej sztuczka 1
 Doroha³⁰ gilańska³¹ czerwona 1
 Pasek kaszański mały czerwony 1
 Płótno kalenkierowe na kołdrę 1
 Pas złoty kaszański 1
 Chustka białego koloru 1

²⁶ Hataj – turecka i perska nazwa Chin; hataj, kitaj, kitajka, nazwa tkanin jedwabnych pochodzących z Chin.

²⁷ Kindzał – rodzaj długiego noża.

²⁸ Futa (fota) – jedwabna narzutka, ręcznik, fartuszek kąpielowy.

²⁹ Kaszan – miasto w środkowej Persji.

³⁰ Zapewne daraj (pers. *daraji*) – pstra jedwabna tkanina.

³¹ Gilan – prowincja w północnej Persji, nad Morzem Kaspijskim.

Bohcza³² gilańska 1
 Chustek czarnych kaszańskich 4
 Item chustka w paski czerwone 1
 Item chustka żółta w drobne paski 1
 Item chustka biała złote kwiaty po rogach 1
 Pasa kaszańskiego połowa
 Chutnia w paski zielone i czerwone 1
 Item chutnia w paski białe i pstro czerwone 1
 Płótna sztuk niecałych 2
 [k. 3v]
 Chustki ciemnozielono czerwone indyjskie w kwiaty wielkie na środku 2
 Bohcza pstra w paski 1
 Żupan szary chutniowy z guzikami srebrnymi 1
 Item żupan szary chutniowy w paski czerwone i białe guzikami srebrnymi 1
 Kaftanik szary w paski czerwone 1
 Spodnie karmazynowe 1
 Kontusz szary zarabatni pupkami podszyty u niego srebrne czapraszki³³ pod szyją 1
 Kontusz szary czerwony popielicami podszyty 1
 Opończa nowa koloru goździkowego [z] sukna holenderskiego z guzikami i pę-
 tlicami srebrnymi szmuklerskimi 1
 Strzemion srebrnych z blachą w spodzie miedzianą powlekaną srebrem para 1
 Strzemion nabijanych mosiądzem para 1
 Czaprag na karmazynie haftowany 1
 Czaprag suto haftowany srebrem i złotem 1
 Pistoletów w srebro oprawnych para 1
 do nich olstra³⁴ z kapturkami materiają perską powlekanami
 Buzdygan pozłocisty 1
 Obuch bułatny złotem nabijany z oprawą pozłocistą 1
 Czeczuga³⁵ bułatna złotem nabijana z oprawą pozłocistą w jasczur oprawna
 z brajczarkami³⁶ i krzyżem złotym nabijanym z taszą
 [k. 4]
 perską zanklikami³⁷ nabijanemi 1
 Szabla pozłocista bułatna złotem nabijana mody perskiej w niej krzyż, skowka,
 brajczarki złotem nabijane 1

³² Bohaz (bochaza, bohcza) – duża chusta, kwadratowa, elegancka serweta, w której czą-
 sem zawiązywane były podarunki.

³³ Czapraszki – pętlice srebrne przyszyte na żupanach.

³⁴ Olstro – futerał na pistolety.

³⁵ Czeczuga – rodzaj szabli pochodzenia ormiańskiego lub tatarskiego.

³⁶ Brajczarki – kolce, na których wisi binda albo pas od szabli.

³⁷ Zankiel – zapinka, sprzączka.

- Czapka sobola z wierzchem perłowym 1
 Czapka szara, czerwona sobola 1
 Kulbaka szara aksamitna z wołokiem 1
 Uzdziennic z powrozami bawełnianymi 2
 Sukno na konia zielone podszyte płótnem niebieskim 1
 Wazki z puzderkiem małe pobielane 1
 Czaprachki małe srebrne do kontusza 1
 Kłódeczka mała turecka 1
 Puszka bułatna na proszek francuski złotem nabijana 1
 Worek jedwabny 1
 Kleszczyki żelazne 1
 Szkatułka niemiecka 1
 Talerzów srebrnych 6 w nich złotników³⁸ 350
 Tarcza srebrna w niej złotników 85
 Czarka srebrna w niej złotników 56
 Łyżek srebrnych sześć w nich złotników 32
 [k. 4v]
 Lechtarzów srebrnych z szczypcami para 1, w jednym lechtarzu złotników 80.
 W drugim lechtarzu złotników 83, w szczypcach złotników 23
 Półmisków srebrnych 6, w dwóch półmiskach złotników 235, item w dwóch
 półmiskach złotników 237, item w dwóch złotników 237
 Lechtarzów mosiężnych para 1
 Glinianego naczynia sztuk 20
 Lampart 1
 Kańczug we srebro oprawny czarno 1
 Herbate³⁹ złotników 92
 Kulbaka do jaktanów 1
 Sahajdak bez łuku, haftowany z paskami w srebro oprawnymi z łańcuszkami
 dwoma srebrnymi, strzał w nim pięć

 Skrzynia druga zielona szara gdańska, w niej:
 Nożów bułatnych słoniowej rękojeści 62
 Nożów bułatnych kamiennej rękojeści 8
 Item kamiennej rękojeści nożów bułatnych para 1
 Żelaznej rękojeści nożów bułatnych par 4
 Item żelaznej rękojeści złotem nabijanych para 1
 [k. 5]
 Obuch bułatny bez osady złotem nabijany 1

³⁸ Zołotnik, złotnik – rosyjska jednostka masy równa 4,26 grama.

³⁹ Herbata (czajziele) – por. niżej, k. 16v.

W bochczy do łaźni należącej:
 Fota pstra biała 1
 Item fota pstro czerwona 1
 Item fijałkowa fota z krajami czerwonymi 1
 Ścierki białe płócienne 2
 Szcotka sukienna nowa 1
 Skrzynia gdańska zielona w niej
 Płótna na obrus a[r]szynów⁴⁰ półtora
 Sukna granatowego grubego pół arszyna
 Płótna niebiesko farbowanego arszynów 4
 Kromrasu⁴¹ pół arszyna
 Pokrowców na pistolety par 8
 Strzemion bułatnych srebrem nabijanych para 1
 Trociczek⁴² dla kadzenia sztuk 3
 Skowek do szabel z krzyżami brajcarkami 3
 Butów czerwonych para 1
 Żółtych tureckich para 1
 Baczmagów⁴³ capowych zielonych para 1
 Kamki⁴⁴ popielatej arszyn 1
 Materiej w paski żółte i pstre arszyn jeden bez czwierci
 Zarabatnich kawałków drobnych
 [k. 5v]
 Aładzi⁴⁵ materiej kawałek 1
 Chutni materiej kawałek 1
 Item chutni drobnych kawałków 8
 Panczoszek białogłowskich jedwabnych pstrych para 1
 Taśmy do szabli arszynów 4
 Item takiejże taśmy pół arszyna
 Koronek białych drobnych arszynów pół czwarta
 Trzos skórzany
 Paski szare jedwabne do szabli 1
 Od olster pistoletnych, od kapturków skórki haftowane 4
 Formy rękojeści drewniane do szabel 2
 Popielice pod kontusz 1

⁴⁰ Arszyn – rosyjska jednostka długości równa 71,12 centymetra.

⁴¹ Kromras – sukno pośledniej jakości.

⁴² Trociczka, pręcik lub stożek wykonany z wonnej masy, służący do kadzenia.

⁴³ Baczmagi – buty skórzane tureckie sięgające do kolan.

⁴⁴ Kamka – rodzaj tkaniny jedwabnej.

⁴⁵ Aładza, aładza, haładza – tkanina jedwabna w kolorowe paski, czasem z dodatkiem metalowej przędzy.

Pupków⁴⁶ od popielic pół błama⁴⁷
 Rzędów tureckich 3
 Siedzenie aksamitu czerwonego pozłociste haftowane
 Wojsłok do tej kulbaki z skórą wierzchnią złotą, spodnią czerwoną 1
 Kulbaka polska w srebro poprawna na niebieskim suknie haftowana z tebinkami
 i taszkami 1
 [k. 6]
 Serwitów płóciennych 7
 Obrusów płóciennych 2
 Koszul nowych 2
 Spodni nowych 3
 Cynamonu moskalów⁴⁸ 33
 Muszkatałowych gałek 70
 Goździków moskalów 30
 Białego odziania par 8
 Zasłonka od drzwi materialna poszyta 1
 Kobierzec ze srebrem różnego koloru 1
 Item kobierzec szamacheński⁴⁹ szary 1
 Książ różnych 8
 Kapelusz czarny
 Kachon srebrny 1
 Jaszura sztuka 1
 Item kawałek jeden 1
 Czarka miedziana do łaźni 1
 Wagi wielkie z puzderkiem 1
 Paklaku⁵⁰ niebieskiego arszynów 6
 Item kawałek paklaku ciemnozielonego z workiem płóciennym
 Kilim szary 1
 Kilim lepszy 1
 Obicie z materiej perskiej dorohy płótnem fiałkowym podszyte u obrysów
 [k. 6v]
 Item obicie także płótnem białym podszyte
 Zagłówki białymi podszewkami powleczone
 Materace z bawełny białym płótnem powleczone 2
 Materac z bawełny czerwonym płótnem powleczony pstrym niebieskim płótnem
 podszyty 1

⁴⁶ Pupki – futro z brzucha zwierząt futerkowych.

⁴⁷ Błam – zszyte skórki zwierząt futerkowych.

⁴⁸ Miskal – jednostka wagi równa 4,62 grama.

⁴⁹ Szemacha – miasto w Persji, stolica prowincji Szirwan.

⁵⁰ Paklak – gruba tkanina bawełniana lub lniana.

Kołdra indyjska 1
Item kołdra materia w paski powleczonea
Poduszek w kwiaty do siedzenia 2
Ciachciurów⁵¹ karmazynowych para 1
Kreja niebieska mała
Item kreja ziel[on]a [a]
Item kreja szara malowana
Kilim szary 1
Obraz francuski papierowy na desce przyklijony w ramach drewnianych pozłocistych 1
Item obrazek mały w ramach drewnianych pozłocistych za szkłem 1
Zwierciadło jakoby in quarto w ramach czarnych 1
Item zwierciadło mody niemieckiej w ramach drewnianych pozłocistych 1
Trąby stare 3
Kotłów para 1
Talerzy cynowych 8
[k. 7]
Półmisków miedzianych 2
Półmisków cynowych 4
Misa cynowa 1
Kocień wielki z kapakiem⁵² kiefkierem 1
Kociołków małych z kapkami 3
Kociołków ruskich dwa 2
Patella⁵³ miedziana 1
Moździerz miedziany perski z tłuczkiem żelaznym 1
Tasaki kuchenne 2
Rożnów większy i mniejszy 2
Kocień miedziany dla koni 1
Kobierzec stary stołowy wzdłuż arszynów półtrzecia 1
Puzdro o dziewięciu flaszach półgarncowych, stare, zielone 1
Item puzdro o sześciu flaszach cynowych stare 1
Item puzdro stare bez flasz 1
W tym puzdrze jest śrub od flasz 29
Item guzów cynowych z pętlicami 44
Miednica miedziana z nalewką takąż 1
Jakramy
Skrzynia z świecami łojowymi 1

⁵¹ Czechezary, ciachciary – długie obszerne spodnie.

⁵² Kapak – rodzaj przykrywki.

⁵³ Patelnia (wł. *padella*).

Barełka gorzałczana 1
 Latarnia moskiewska 1
 [k. 7v]
 Książki perskie 2
 Łóżko składane 1
 Tułuków⁵⁴ na wino 8
 Mangał⁵⁵ z kleszczykami 1
 Ordynek⁵⁶ moskiewskich dla chłopców 3
 Szabla stara zmarłego kucharza 1
 Poduszka stara do siedzenia, pierzona 1
 Powrozów bawełnianych 3
 Arkan, powróż czarny 1
 Rzemieniów, ryngortów⁵⁷ i innych sztuk 6
 Hołysza⁵⁸ zmarłego kontusz stary tuzinkowy
 [b] indyjskich para 1
 [b] czarnych para 1
 Tułuki wodne juchtowe 2
 Alembik⁵⁹ mały stary 1
 Puzdro drewniana od kachona 1
 Cymbały 1
 Nafrasze stare 2
 Stołków składanych juchtowych 10
 Stół składany 1
 Namiot stary w Szamachu pożyczony 1
 Koberce stare wielkie w Szamachu pożyczone 2

Regest 2.

[k. 10]

Regestr rzeczy po nieboszczyku J[ego] M[oś]ci Panie Konstantynie Syryjskim wedle rejestru iszpahańskiego w stolicy konnotowanych, Anno 1691 dnia 6 Marca

Naprzód skrzynia czerwona gdańska w niej suknie nieboszczykowskie

1. Kontusz złocistej materii sobolami podszyty, w tyle duszki sobole

⁵⁴ Tułok – tłumok, wór skórzany na wodę i napoje.

⁵⁵ Mangał – przenośny piecyk na węgiel drzewny.

⁵⁶ Ordynka – rodzaj szabli pochodzenia tatarskiego.

⁵⁷ Ryngort, gurt – pas rzemienny do ręcznego przenoszenia ciężarów, część uprząży konia.

⁵⁸ Hołysz – biedak, biedny.

⁵⁹ Metalowe lub szklane naczynie służące do destylacji.

2. Kontusz zarbatny perskiej złocistej ze srebrem materii, sobolami z przodu podszyty, w tyle z dołu sobole stare, a w grzbiecie niepodszyty, sam też dobrze nadnoszony
3. Kontusz zarabatowy perskiej złocistej materii, kwiatuszki po nim srebrne z jedwabiem, zażywany, felpą⁶⁰ zielona podszyt
4. Kontusz zarabatowy stary, na białym dnie kwiatuszki ze srebrem i złotem, brzuszkami popielczymi podszyty
5. Kontusz letni zarabatowy napół nadnoszony, falpą złotą podszyty
6. Kontusz oliwkowy letni, sukienny kutnią perską podszyty, już dobrze podnoszony
7. Kontusz cymanowy sukienny

[k. 10v]

wytarty podróżny popielicami nie nowymi podszyty, potrzeby szmuklerskie ze złotem jedwabne

8. Kontusz stary podróżny sukna pieprzowego, grzbietami alias cząbrami lisiemi podszyty, wytarty
9. Opończa [z] sukna nakrapianego holenderskiego, taftą czerwoną podszyta, pętllice od zażywanego znać kuntusza, srebrne szmuklerskiej roboty

Żupany

1. Żupan [z] isarbatu perskiego, dno złociste, kwiatuszki po nim jedwabne różnego koloru, zażywany, przy nim sznurek i guziczki szmuklerskiej roboty n° 4, haftek srebrnych u rękawów par n° 20
2. Żupan z materii perskiej w prążki zielone i czerwone po nim kwiatki ze złotem jedwabne, guziczki złote drutowej roboty alias filgranowe n° 25, haftek z kruczkami u rękawów par n° 20
3. Żupan zarabatny w prążki czerwone jedwabne i srebrne dęte n° 50 na przodzie i u rękawów, zażywany już dobrze
4. Żupan kutniowy w paski czerwone i białe, stary już, przy nim guzików srebrnych na przodzie i u rękawów n° 50
5. Żupan kutniowy słomiany, kolor stary już, guziczki przy nim srebrne n° 50

Ubranie karmazynowe nowo zażywane i cziachciuny takżeż

Czapka sobola, wierzch biały, sukienny zażywana n° 1

Item czapka sobola wierz[ch] sukna czerwonego, stara już n° 1

Obicie dorohy perskiej w paski promieniste per mixtim z materii perskiej w kostki, sztuk dwie. W jednej sztuce bretów⁶¹ n° 9, w drugiej bretów n° 5. Dobrze w zażywaniu będąca, sztuka pierwsza o bretach n° 9, druga o bretach n° 5; nowsza płótnem farbowanym i białym podszyte

⁶⁰ Felpa (falpa) – tkanina jedwabna lub jedwabno-wełniana, włochata.

⁶¹ Bret – miara szerokości tkaniny; klin lub pas tkaniny.

Kobierzec jedwabny, kwiaty po nim ze złotem i srebrem, nowy, nic nie zażywany
n° 1

Kobierzec perski stary do nakrywania stołu, mały n° 1

Sukna poklaku niebieskiego koloru arszynów n° 7 ¼ we dwóch sztukach, w jednym arsz. 3 i ½, w drugiej arszynów n° 4

[k. 11v]

Szable

1 szabla mody tureckiej we srebro oprawna złocisto, taśma w paskach perska, karmazynowa, brajczary srebrno złociste n° 1, głównia perska złotem nabijana
Item szabla ordyńska perska, głównia *ex chalibe*⁶² i braczary złotem nabijane, sama głównia bułatna n° 1

Item szabla głównia perska instar czeczugi, takąż modą brajczary i paski złotem nabijane n° 1. Te IMć Pan rezydent⁶³ na Moskwie będący wedle notaty swojej do Persji, a obietnicy nieboszczyka przy sobie zostawił

Obuch perski złotem nabijany *ex chalibe*, oprawa srebrno złocista kołki do niego stare, złotem na skórcie haftowane

Andżar turecki we srebro złociste oprawny z nożykiem perskim w trzonku n° 1
Łubie⁶⁴ alias kraj złotem ciągnionym haftowany, brajczary u pasków i łańcuch u kołczana srebrny, biały a brajczary u pasków i zangle *per mixtim* białe i złociste sztuk n° 33

Strzał prostych n° 11

Tawuj^[b] tawciany⁶⁵

Strzemiona perskie złotem nabijane i srebrem, wodą morską w skrzyni zamokłej nadpsowane

[k. 12]

Głowien perskich większych i mniejszych złotem nabijanych n° 10, osobliwie tasaków *ex chalibe solum*⁶⁶ nie nabijanych złotem n° dwa, to jest jeden prosty, drugi wężykowaty wszystkich in n° 12

Obraz damy francuskiej na papierze do deski przylepiony w ramach drewnianych malarskiej pozłoty n° 1

Zwierciadło perskie małe w lustre ramki drewniane malarską pozłotą

Obrazek mały w ramach drewnianych prostych z malarską pozłotą na pergaminie za szkłem n° 1

Kańczug stary z trzonkiem hebanowym czarnym po końcach srebro podłe n° 1

Głównia polskiego żelaza bez oprawy ze starą do pochwy trzaską

⁶² *Ex chalibe* (łac.) – ze stali.

⁶³ Jerzy Dominik Dowmontt – szlachcic żmudzki, stały rezydent królewski w Moskwie w latach 1687-1694, po powrocie sekretarz królewski, stolnik kowieński.

⁶⁴ Łubia – futerał na łuk.

⁶⁵ Tafta (tawta) – lekka, połyskliwa tkanina jedwabna.

⁶⁶ *Ex chalibe solum* (łac.) – ze stali wyłącznie.

Paski alias rapcie do szabli zielone jedwabne ze srebrem nadnoszne dobrze n° 1
 Trociczków do kurzenia w zawinięciu papierowym
 Misa farfurowa perska n° 1
 Worek sukieny czerwony do noszenia opończy n° 1
 [k. 12v]
 Chust białych bawełnianych zażywanych par n° 8 w worku płóciennym
 Trąby stare popsowane dwie z pendentami⁶⁷ tafcianemi n° 2
 Kotłów miedzianych miernych para jedna
 Papucie nieboszczykowskie haftowane na aksamencie błękitnym nie nowe już
 n° 1
 Skóra lampartowa mała
 Obrusów prostych starych n° 2
 Inter numerum szabel głowien perskich złotem nabijanych n° 10
 Też osobliwie głównie cum inscriptionem⁶⁸ dla Króla J[ego] M[oś]ci francuskiego⁶⁹, dla J[ego] M[oś]ci Pana wojewody bełskiego⁷⁰, dla J[ego] M[oś]ci Pana Szczuki⁷¹, referendarza koronnego
 Koldra perska na bawełnie po nieboszczyku już zażywana n° 1
 Poduszka materii perskiej stara już, z bawełny, na której mole persico siadały n° 1
 Cyny starej stołowej, już popsowanej, półmisków małych n° 3, a misa, także stara, nadpsowana n° 1
 Talerzy cynowych połamanych n° 4
 Kociołków miedzianych do kuchni, starych już i nadpsowanych,
 [k. 13]
 maleńkich n° 2
 Większych kociołków starych, że jeden większy trochę, a drugi mały dziurawy
 Patelnia miedziana stara
 Miednica z nalewką miedzianą perskiej roboty
 Cyny oprócz tej, półmisków 3, dwa miedzianych, a trzeci cynowy. Talerzy cztery z sobą w drogę wzięli, także kotłów miedzianych n° 2
 Moździerzek cynowy perski n° 1
 Puzderko stare w nim flaszek cynowych mniejszych niż kwarta, większych niż pół kwarty n° 6
 Puzderko stare kiedyś z flaszami gdańskimi, pół garcowemi, a teraz jedna flasza pół gracowa, insze trzy z małemi szrubkami powybierane
 Kieca stara perska n° 1

⁶⁷ Pendent – pasek zakładany na ramię.

⁶⁸ *Cum inscriptionem* (łac.) – z inskrypcją.

⁶⁹ Ludwik XIV (1638-1715) – król Francji od roku 1643.

⁷⁰ Marek Matczyński (1631-1697) – wojewoda bełski (1683-1689), podskarbi wielki koronny (1689-1692).

⁷¹ Stanisław Antoni Szczuka (1654-1710) – referendarz koronny (1688-1699).

Nafras alias tłumok perski stary n° 1

Drugi wzięty z sobą

Pieniędzy jako żadnych po nieboszczyku w gotowiznie nie zostało, pereł ani klejnotów, tak się też i w registr iszpański

[13v]

przy connotati na dworze Szacha J[ego] M[oś]ci Perskiego⁷² i terazniejszej na stolicy nie kładą.

Według tego rewersału zostały rzeczy konnotowane do woli i dyspozycyi Króla J[ego] M[oś]ci P[ana] M[ojego] M[iłościwego] z podpisem *infra scriptorum ex Persia redientium*⁷³ Anno 1691 miesiąca Marca die 12, w stolicy moskiewskiej na co się podpisuję ręką moją własną Jerzy Dominik Dewmontt, stolnik kowieński, ablegat i rezydent Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitej manu propria⁷⁴ JDD

[k. 14]

Skrzynia gdańska zielona druga mała w niej materie różne

Zarbab w kwiaty zielono niebiesko czerwony dna złocistego n° 1

Item zarbab wiśniowy dna srebrnego kwiatuszki po nim złoto jedwabne, po nim prążki wiśniowe z promieni n° 1

Zarbab czerwony dna srebrnego n° 1

Item zarbab złocisto ceglasty, po nim kwiatki drobne z jedwabiu czerwonego i zielonego n° 1

Item zarbab jabłonkowy dna srebrnego w kostkę, kwiatki po nim zielono szkarłatne jedwabne n° 1

Chataj w kwiatki jedwabne srebrno złociste, koloru zielonego to jest trawiastego i grynszpanowego sztuczek n° 8

Chataj item czerwono ceglatego koloru, kwiatki po nich srebrno złociste z jedwabiem n° 5

Chataja złotego koloru w kwiatuszki małe srebrno jedwabne n° 1

Chataj koloru kwietno wiśniowego kwiatuszki po nich srebro i złoto jedwabne n° 3

[k. 14v]

Chataja koloru fioletowego [!] z kwiatuszkami, srebrno i złoto jedwabne n° 1

Chataja koloru szaro goździkowego z kwiatuszkami, srebrno i złoto jedwabnymi n° 1

⁷² Safi II, w późniejszych latach znany jako Sulejman I – szach perski z dynastii Safawidów w latach 1666-1694.

⁷³ *Infra scriptorum ex Persia redientium* (łac.) – poniżej wypisanych, którzy z Persji powrócili.

⁷⁴ *Manu propria* (łac.) – ręką własną.

- Chataja biało inkarnatowych⁷⁵ z kwiatuškami złoto jedwabnymi n° 2
 Item chataj pomarańczowych z kwiatuškami srebrno i złoto jedwabnymi n° 2
 Item chataja krwawo karmazynowa w kwiatki srebrno i złoto jedwabne n° 1
 Item chataja włosowa światło z kwiatuškami srebrno jedwabnymi i ząbkami jedwabnymi n° 1
 Item chataja popielata, kwiatuški po niej alias ówieczki złoto jedwabne n° 1
 Suma wszystkich materii tak i zarababów bogatych in n° 5, jako i chataji różnego koloru wedle opisanja wyżej sztuczek z tymiż zarababami in n° 31
 Pasów iszpańskich zielonego koloru jedwabnych z lisztewką dokoła i po końcach kwiatkami
 [k. 15]
 złoto i różno jedwabnymi 5
 Pasów czerwonego koloru, insze na kształt purpurowego i ciemno krwawego z końcami i lisztewką jednego gatunku jako wyżej n° 14
 Item pasów goździkowo wiśniowych jednejże ręki, jako i insze n° 6
 Pas koloru wiśniowego n° 1
 Wszystkich in n° 29
 Płócienek indyjskich wybijanych pustych, prostych małych n° 2, jedno zepsowane z tych
 Czarek miedzianych perskich na rękę moskiewską n° 30
 Insze ad computum⁷⁶ 54, różnie się rozdały w drodze i na Moskwie
 Zasłonka ode drzwi [z] płótna indyjskiego prostego, niewielka z kwiatami wybijanemi n° 1
 Szpłacheć⁷⁷ stary od poduszki, co na ziemi siadano, materii perskiej n° 1
 [15v]
 Jaszura sztuk półtorej, większa cała, mniejsza pół
 Skrzynka alias szuflada z papierami w worku z perskimi pieczęciami
 Płótna prostego pod żupan bawełnianego, arszonów n° 10
 Item płótna bawełnianego i rzadkiego dla zawijania rzeczy, arszonów n° 18
- Skrzynka zielona gdańska stara, a w niej:
 Kulbaka mody i roboty tureckiej na suknie turkusowym złotem i srebrem nitkowym haftowana, dobrze zażywana łęk usarski z sztuczkaami srebrzysto złocistemi, potrzeby i strzemiona proste
 Do niej czaprak sukna koralowego złotem i srebrem nitkowym w kwiaty wielkie, haftowany, a używaniem i wodą morską nadpsowany n° 1
 Do teje kulbaki rząd to jest nagłówek z podpierzniem w

⁷⁵ Inkarnat – biały odcień rózu.

⁷⁶ *Ad computum* (łac.) – do policzenia.

⁷⁷ Szpłacheć – szmata, ścierka, kawałek oderwanego materiału.

[k. 16]

karpiową łuskę, srebro złocisty; u tego rzędu łańcuszków n° 7, a igrzysków u nagłówka n° 14

Tork⁷⁸ stary do tejsze kulbaki rzemienny n° 1

Uzdeczka alias rządzik perski nagłówek z podpierśniem na kapie zielonej z rzadko sadzonymi zangłami, łańcuszkami i brajcarami in n° 7 z igrzyskami w nagłówku i podpierśnik n° 105

Pistoletów para francuskich cum inscriptione Mastrich⁷⁹ z kapturkami srebrnymi n° 1

Olster do nich nie masz

Kapturki olstrowe materią z harbatem perskim, stare już i wodą morską zepsowane, galonek do koła złoty nitkowy

Srebro

Półmisków z herbami n° 6

[k. 16v]

Talerzy z herbami takimiż n° 6

Łyżek stołowych francuską modą n° 6

Nożów z trzonkami srebrnymi żelaza polskiego n° 2

Carka srebrna n° 1, roboty perskiej gładkiej

Taca srebrna perskiej że roboty i mody n° 1

Lichtarów srebrnych z herbami, jako na półmisku i talerzach, z munsztukami i szczypcami n° 2

Nożów perskich słoniowej rękojeści n° 62

Item kamiennej rękojeści, złotem nabijanych n° 8

Item takiejże rękojeści nóż z widelcami złotem nabijany n° 1

Małych nożyków z widelcami złotem nabijanymi par n° 2

Nożów gładkich żelaznej rękojeści z widelcami par n° 3

Obuch złotem nabijany bez osady n° 1

Półarszenowa miara perska drewniana

Szalki proste z puzderkiem drewnianym n° 1

Flasza zgięta blaszana, prosta w niej czajziele alias herbate

Czarka miedziana do łaźni n° 1

Kulbaka stara perska z wołłokiem starym do używania niezgodna

[k. 17-17v pusta]

⁷⁸ Tork – munsztuk na konia (kantar turecki), też rzemień do podtrzymywania broni drzewcowej.

⁷⁹ Pistolety wyprodukowane w holenderskiej manufakturze w Maastricht.

Regest 3.

[k. 18]

Regestr na morzu utopionych rzeczy z gdańską skrzynią zmarłego J[ego] M[io]ści Pana Salomona Konstantego Zgurskiego, ablegata Jego Królewskiej Mości spisany

Poszewek indyjskich para 1, za nie cena zł. 15

Fota kaszańska jedwabna 1, za nie zł. 15

Jektary materieji sztuka 1, za nie cena zł. 40

Doroħa gilańska czerwona, za nie zł. 20

Pas mały kaszański, jedwabny, zł. 10

Płótna kielemluerowego [!] na kołdrę, zł. 30

Pas kaszański, mały, żółty, jedwabny, zł. 10

Chustka biała jedwabna, większej ręki, zł. 3

Bohcza gilańska jedwabna, czerwona ze srebrem, zł. 15

W tej bohczy chustek kaszańskich czerwonych n° 4, za nich dano zł. 8

Item chustka w prążki czerwona, zł. 4

Item chustka złota w drobne paski, zł. 2

Item chustka biała, po rogach złotem wyszywana, turecka, za nie zł. 12

Pasa kaszańskiego czerwonego połowa, za niego cena zł. 10

Chutnia w paski zielone, czerwone, zł. 12

Chustka w paski białe pstre, zł. 12

Płótna indyjskiego sztuk nie całych n° 2, zł. 30

Chustki indyjskie jedwabne dwie, zł. 5

Bohcza jedwabna pstra w paski, zł. 3

Strzemion srebrnych tureckich para 1, za nich zł. 400

[k. 18v]

Czaprag suto złotem i srebrem ciągnionym haftowany, tureckiej roboty w koło niego fręzła złotem i srebrem ciągnionym przerabiana, podszyty materia do-roħo, za niego w Polsce dano zł. 1500

Buzdygan blachmalowy złocisty 1, zł. 500

Uzdzieniec z powrozami bawełnianymi 2, te byli perskie, za nich zł. 6

Półtora arszyna szachowskiego sukna zielonego do nakrycia konia, podszytego kindiakiem⁸⁰, za niego zł. 24

Bohcza do łaźni należąca, stara chutniana, za nie zł. 5.

W niej była fota pstro czerwona, jedwabna, nowa, cena zł. 10

Item fota fijołkowa, jedwabna w paski czerwone po krajach, za nie zł. 15

Item fot białych indyjskich nowych 2, za nie zł. 20

Szczotka niemiecka do sukien, zł. 6

⁸⁰ Kindiak – koc, dera na konia.

Skrzynia niemiecka, żelazem okowana, zł. 30
 Płótna na obrus arszyn półtora
 Sukna granatowego falandyszu pół arszyna, za te dwie sztuki zł. 7 gr. 15
 Płótna perskiego niebiesko farbowanego arszyn 4, kromrasu pół arszyna, materii
 w paski żółte pstre, czwierci trzy, za te trzy kawałki zł. 10
 Pokrowców na pistolety par 8, zł. 14
 Skówek bułatnych przednich, perskiej roboty, złotem nabijanych z paskami bu-
 łatnymi i brajczarkami par 3, za nich cena zł. 135
 Baczmagów capowych par jedna, zł. 6
 Kamki popielatej arszyn, cena zł. 8
 Zarabatnich kawałków 18, cena zł. 60
 Aładzi kawałek, chutni kawałek
 Item chutni kawałków 8, za te zł. 20
 [k. 19]
 Panczoszek białogłowskich jedwabnych, francuskiej roboty, para zł. 6
 Taśmy czerwonej szerokiej od szabli, arszynów 4, za nie zł 5, groszy 15
 Item wyżej pół arszyna, jej cena z pierwszą
 Koronek białych francuskiej roboty, arszynów pół czwarta, za nie zł. 8
 Od olster pistoletnych kapturków starych, haftowanych, para, za nie zł. 3
 Formy rękojeści do szabel 2, zł. 6
 Rząd złocisty blachmalowy z takim że podpierśniem, turecki, za niego w Polsce
 dano zł. 1000
 Przy tym rządzie byli cugle jedwabne z prząskami srebrnymi, pozłocistemi
 i z kutasem pod szyją, złotem i srebrem przerabianym
 Siądzenie⁸¹ powleczone czerwonym aksamitem z wierzch[u] i z tebinkami⁸²
 wszystko srebrem i złotem ciągnionym [c] w koło oprawne w blachmal
 złocisto, zł. 900
 Do tej kulbaki wojłok z skórą złotą i wierzchnią z spodnią czerwoną, zł. 15
 Chust białych płótna indyjskiego par 3, za nie zł. 30
 Książ różnych 9
 Item Biblia francuska
 [a-a]
 Pas biały chodzony jedwabny 1, za niego cenę zł. 10
 Podwiązek białych perskich par dwie, za nich cena zł. 2
 Worek jedwabny perski, złotem przerabiany, za niego cena zł. 5
 Pasek do ubrania perski, jedwabny, cena zł. 6
 Fręzli jedwabnej i zielonej arszynów 6, cena zł. 6

⁸¹ Siodło.

⁸² Frędzle i inne ozdoby wiszące u siodła.

[k. 19v]

Kutasów⁸³ perskich do poduszek jedwabnych, złotem i srebrem przerabianych,
cena zł. 4

Materiej złotej w paski złote i pstre, arszynów n° 1 bez ćwierci

Item kromrasu pół arszyna

Płotna perskiego, niebiesko farbowanego, arszynów 4, za te trzy kawałki cena
zł. 10

Do łuku cięciwa tureckiej roboty ze srebrem, za niego zł. 12

Fota kaszańska, jedwabna, cena zł. 12

Paklaku ciemnozielonego pół arszyna, cena zł. 3

Grzebieni słoniowych niemieckich n° 2, cena zł. 10

Okowy do obuchów złotem nabijane, bułatne par n° 2, za nich cena zł. 44

Regest 4.

[k. 20]

Rejestr rzeczy nieboszczyka Pana Zgorskiego, residenta J[ego] K[rólewskiej] M[ości] w Persiej, które oddał J[ego] M[ości] Pan Dowmont, stolnik kowieński, ablegat i resident J[ego] K[rólewskiej] M[ości] i Rzeczypospolitej na Moskwie dnia 3 Octobris anni 1691

Zarbab w kwiaty zielone niebiesko czerwony dna złocistego, na nim ceny napis
480, n° 1

Item zarbab wiśniowy dna srebrnego w kwiatuszki po nim złoto jedwabne, prążki
wiśniowe promieniste, ceny napis na nim 450, n° 1

Item zarbab czerwony dna srebrnego, ceny napis 300, n° 1

Zarbab złocisto ceglasty po nim kwiatki drobne z jedwabiu czerwonego
i zielonego, napis ceny 400, n° 1

Zarbab jabłnkowy dna srebrnego w kostkę, kwiatki po nim zielono szkarłatne,
jedwabne, ceny zapis 300, n° 1

Chataji w kwiatki jedwabne srebrno złociste, koloru zielonego, to jest trawiaste-
go i grynszpanowego, sztuczek n° 8, na siedmiu sztuczkiach ceny zapis po 66,
na ósmej trawiastej tylko 50

Item chataji czerwono ceglatego koloru, kwiatki po nich srebrno złociste z je-
dwabiem sztuczek n° 5, na dwóch ceny zapis 72 na drugich po 66, na piątej
tylko 50

Chataja złotego koloru w kwiatuszki małe srebrno jedwabne n° 1, ceny zapis na
niej 50

Chataji koloru kwietno wiśniowego,

⁸³ Kutas – ozdoba szmuklerska z nici, jedwabiu lub wełny w kształcie pędzla.

[k. 20v]

kwiatuszki po nich srebrno i złoto jedwabne n° 3, na jednej ceny zapis 66, na drugich dwóch po 50

Chataj[a] koloru fioletowego z kwiatuszkami srebrno i złoto jedwabnemi, ceny na niej napis 66, n° 1

Chataj[a] koloru szaro goździkowego z kwiatuszkami srebrno i złoto jedwabnemi, ceny zapis na niej 66 n° 1

Chataji biało inkarnatowych⁸⁴ z kwiatuszkami złoto jedwabnemi n° 2, na obu dwóch ceny zapis po 50

Chataji pomarańczowych z kwiatuszkami srebrno i złoto jedwabnemi sztuczek n° 2, na obudwóch ceny zapis 72

Chataja krwawo karmazynowa w kwiatki srebrno i złoto jedwabne, ceny na niej zapis 66, n° 1

Item chataja włosowa z kwiatuszkami srebrno jedwabnemi, na niej ceny zapis 66, n° 1

Item chataja popielata kwiatuszki po niej alias ćwieczki złoto jedwabne, napis ceny 72, n° 1

Summa wszystkich tych chatajów i zarababów sztuczek n° 31

Kobierzec jeden jedwabny nowy ze złotem i srebrem dostatni

Głowien perskich:

Naprzód złotem po obu dwóch stronach nabijanych z napisami takżesz nabijanemi n° 3, jako to:

jedna dla króla francuskiego

[k. 21]

Ludwika, po dwóch stronach wiersze łacińskie

druga dla J[ego] M[oś]ci Pana Matczyńskiego, podskarbiego wielkiego koronnego, po jednej tylko stronie napis

trzecia dla J[ego] M[oś]ci Pana Szczuki, referendarza koronnego, takżesz tylko po jednej stronie napis

Item innych równych złotem po obu stronach od rękojeści nabijanych n° 3

Item małych równych od rękojeści złotem po obu dwóch stronach nabijanych n° 3

Item od tych troszeczkę dłuższa takżesz nabijana n° 1

Jeszcze tasaków nie nabijanych n° 2, jeden prosty, a drugi promienisty

Wszystkich in summa n° 12

Strzemion bułatnych para jedna srebrem i złotem nabijanych, miejscami od wody morskiej, gdzie zesła, popsowane

Obraz mały w ramach drewnianych prostych z malarską robotą na pergaminie za szludem n° 1

Zwierciadło jedno perskie małe w lustre, ramki drewniane

⁸⁴ Inkarnatowy – jasnoczerwony.

Item, zwierciadło proste większe w drewnianych czarnych ramkach
 Obraz damy francuskiej na papierze do deski przylepiony w ramkach drewnianych
 [k. 21v]
 malarskiej pozłoty n° 1
 Misa farfurowa wielka n° 1
 Jaszczury a raczej ryby morskiej repeczetą⁸⁵ nazwanej, jaszczura sztuk półtory
 większa cała, a drugiej mniejszej połowa
 Kołdra perska na bawelnie pod która nieboszczyk occubuit⁸⁶
 In supra koszula, w której occubuit.
 Ta kołdra i koszula najbardziej tylko z chłopcem czarnym Piotrem Batawczy-
 kiem⁸⁷ dla uczynienia o śmierci nieboszczykowskiej relatyw i na dowód się
 posyła.

Według tego rejestru rzeczy te, jak wzywż opisano, po nieboszczyku P[anu]
 Zgorskim oddałem za wolą J[ego] K[rólewskiej] M[ości]ci J[ego] M[ości]ci Panu
 Janowi Okrasie⁸⁸, łowczemu nowogrodzkiemu, posłannikowi J[ego] K[rólew-
 skiej] M[ości]ci na stolicę tutejszą moskiewską do zawiezienia onychże Królowi
 J[ego] M[ości]ci. Inne rzeczy tegoż nieboszczyka, które podług rejestru ode mnie
 spisane i już J[ego] K[rólewskiej] M[ości]ci P[anu] M[ojemu] M[iłościowemu]
 przed tym posłanego jeszcze desiderantur⁸⁹ przy mnie zostają, które Królowi J[e-
 go] M[ości]ci M[ojemu] M[iłościowemu] oddać i relację uczynić gotowem. Na co
 przy pieczęci mojej ręką się własną podpisuję. Dan w stolicy moskiewskiej die
 6 Octobris roku 1691.

Jerzy Dominik Dowmontt, stolnik kowieński ablegat i rezydent Jego Królew-
 skiej Mości i Rzeczypospoltej

[pieczęć]

Objaśnienia:

n° - *numero* (łac.), tu: ilość.

[^a] Wyraz nieczytelny.

[^b] Wyraz wytarty.

[^c] Kilka słów nieczytelnych.

[^{a-a}] Wykreślono: „Te rzeczy do sumy z skrzynią wyrzuconej nie rachują się. Item z tąż
 skrzynią wyrzucone”.

⁸⁵ Rapa – boleń, ryba drapieżna z rodziny karpowiatych.

⁸⁶ *Occubuit* (łac.) – umarł.

⁸⁷ To jest z Holandii.

⁸⁸ Jan Okrasa – łowczy nowogrodzki, dworzanin królewski, goniec do Moskwy, członek komisji do spraw rozgraniczeń z Rosją po traktacie Grzymułtowskiego.

⁸⁹ *Desiderantur* (łac.) – są brakujące.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego: rkps 77, „Rejestra rzeczy po JM. Panie Syryskim, po rezydencie JKMości w Persji”

Źródła drukowane

A Chronicle of the Carmelites in Persia and the Papal Mission of the XVIIth and XVIIIth Centuries, 2, London 1939

Avril P., *Voyage en divers états d'Europe et d'Asie. Entrepris pour découvrir un nouveau chemin à la Chine*, Paris 1692

[Avril P.], *Podróż do różnych krajów Europy i Azji przez misjonarzy S.J. w roku 1690 odprawiona końcem odkrycia nowej drogi do Chin [...] tłumaczona z francuskiego przez ks. Remigiusza Ładowskiego S.I.*, Warszawa 1791

D'Ispahan capitale de Perse, le 7 Iuin 1690, „Gazette”, 3, 1691

Korespondencja Adama Adamandego Kochańskiego SJ (1657-1699), opr. B. Lisiak, L. Grzebień, Kraków 2005

[Villotte J.], *Voyages d'un missionnaire de la Compagnie de Jésus en Turquie, en Perse, en Arménie, en Arabie, et en Barbarie*, Paris 1730

Opracowania

Bednarz M., *Ignacy Franciszek Zapolski SI, dyplomata i misjonarz w Persji pod koniec XVII w.*, w: F. A. Plattner, *Gdy Europa szukała Azji*, Kraków 1975, s. 371-385

Brzeziński S., *Misjonarze i dyplomaci polscy w Persji w XVII i XVIII wieku*, Potulice 1935, odbitka z „Annales Missiologicae”, 7, s. 36-37

Chowaniec C., *Z dziejów polityki Jana III na Bliskim Wschodzie 1683-1686*, „Kwartalnik Historyczny”, 40, 1926, s. 215-286

Eszer A., *Sebastianus Knab O.P. Erzbischof von Naxijewan (1682-1690). Neue Forschungen zu seinem Leben*, „Archivum Fratrum Praedicatorum”, 73, 1973, s. 183-246

Golvers N., *Ferdinand Verbiest, S.J. (1623-1688) and the Chinese Heaven: The Composition of the Astronomical Corpus, Its Diffusion and Reception in the European Republic of Letters*, Leuven 2003

Koczegarow K., *Rzeczpospolita a Rosja w latach 1680-1686. Zawarcie traktatu o pokoju wieczystym*, Warszawa 2017

Kołodziejczyk D., *Wstęp historyczny*, w: S. Jaśkowski, D. Kołodziejczyk, P. Mnatsakanian, *Stosunki dawnej Rzeczypospolitej z Persją Safawidów i katolikosatem w Eczmiadynie w świetle dokumentów archiwalnych*, Warszawa 2017, s. 9-50

Królikowska-Jedlińska N., *W poszukiwaniu sojuszników? Rola Chanatu Krymskiego i Persji w polityce Jana III Sobieskiego wobec Imperium Osmańskiego (1674-1696)*, „Prace Historyczne”, 146, 2019, 2, s. 331-345, <https://doi.org/10.4467/20844069PH.19.016.9912>

Krzyszkowski J., *Entre Varsovie et Ispahan. Le P. Ignace-François Zapolski S.I.*, „Archivum Historicum Societatis Iesu”, 18, 1949, s. 85-117

Liske X., *Filip Avril i pobyt jego w Polsce 1687-1689*, „Niwa”, 11, 1877, 54, s. 405-421

Love R. S., „*A Passage to China*”: *Franch Jesuit's Perceptions of Siberia in the 1680s*, „French Colonial History”, 3, 2003, s. 85-100, <https://doi.org/10.1353/fch.2003.0009>

- Mańkowski T., *Sztuka islamu w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Kraków 1935
- Matthee R., *Poverty and Perseverance: The Jesuit Mission of Isfahan and Shamakhi in Late Safavid Iran*, „Al-Quantara”, 36, 2015, 2, s. 463-501, <https://doi.org/10.3989/alqantara.2015.014>
- Miażek-Męczyńska M., „*Indipetae Polonae*” – pukanie do drzwi misji chińskiej, Poznań 2015
- Miażek-Męczyńska M., *Przez Moskwę do Chin? Polski wkład w jezuickie poszukiwania drogi lądowej na Daleki Wschód*, w: *Itinera clericorum. Kulturotwórcze i religijne aspekty podróży duchownych*, red. D. Quirini-Popławska, Ł. Burkiewicz, Kraków 2014, s. 511-528
- Stopka K., *Syri (Siri, Siriensis, Siricki, de Syri) Zgórski (Zgorski, Zgurski) Salomon (Soliman, Sulejman) Konstantyn (Constantinus)*, w: *Polski słownik biograficzny*, 46, red. A. Romanowski, Kraków 2009-2010, s. 285-288
- Targosz K., *Jan III Sobieski mecenasem nauk i uczonych*, Wrocław 1991
- Wójcik Z., *Dyplomacja polska w okresie wojen drugiej połowy XVII wieku (1648-1699)*, w: *Historia dyplomacji polskiej*, 2, 1572-1795, red. Z. Wójcik, Warszawa 1982, s. 163-314

Ryszard Skowron, *From Isfahan to Warsaw: Posthumous inventories of Salomon Syri (Zgórski), envoy of Jan III Sobieski to Persia*

Abstract: The embassy of Salomon Syri (Zgórski), an Armenian in the service of Polish King Jan III Sobieski, to Persian Shah Suleiman I, undertaken in 1688-1690, was related to efforts to include Persia in the anti-Ottoman alliance. It was also connected with the Jesuit mission in the 1680s, aiming to reach China via Siberia. However, Syri was killed in Isfahan during the mission and was buried in the Jesuit church there. After the diplomat's death, Poles residing in the capital of Persia compiled an inventory of his belongings, packed them into several crates, and sent them to Poland through Moscow. The University of Warsaw Library holds four handwritten inventories of Syri's property, prepared in Moscow by the Polish resident Jerzy Dominik Dowmont. He sent to his king the belongings of the envoy in several parts. The inventories of Syri's property, published in the article, constitute important and unique sources for the history of both Polish diplomacy and Polish material culture.

Keywords: Salomon Syri (Zgórski), Jan III Sobieski, Phillippe Avril, Persia, Polish-Persian relations, diplomacy, inventories

Ռիշարդ Սկովրոն, *Սպահանից մինչ Վարշավա: Պարսկաստանում Յան 3-րդ Սոբեսկու բանազնաց Սալոմոն Սիրիի (Զգուրսկու) հետմահու գույքագրումը*

Համառոտագիր. Հայազգի Սալոմոն Սիրին (Զգուրսկի) Լեհաստանի թագավոր Յան 3-րդ Սոբեսկու մոտ ծառայության մեջ էր: 1688-1690 թվականներին իր պարսից շահ Սուլեյման I-ի մոտ առաքելության նպատակն էր Պարսկաստանը հակաօսմանական դաշինքի մեջ ներառելն էր, ինչպես

նաև 17-րդ դարի 80-ականներին տեղի ունեցող ճիզվիտների գործողությանը միանալն էր, որի նպատակներից էր ցամաքային ճանապարհներով Սիբիրից հասնել Չինաստան: Սակայն Սիբիրն ողբերգական մահացավ Սպահանում գտնվելու ժամանակ և թաղվեց այնտեղի ճիզվիտական եկեղեցում: Դիվանագետի մահից հետո Պարսկաստանի մայրաքաղաքում գտնվող լեհերը գույքագրեցին նրա ունեցվածքը, փաթեթավորեցին մի քանի արկղերի մեջ և դրանք Մոսկվայով ուղարկեցին Լեհաստան: Վարչավայի համալսարանի գրադարանի հավաքածուները ներառում են Սիբիրի ունեցվածքի չորս ձեռագրերից բաղկացած գույքագրումը, որը կազմվել էր Մոսկվայում բնակվող լեհ ռեզիդենտ՝ Յեժի Դոմինիկ Դոուսոնտի կողմից: Մի քանի փուլով նա իր թագավորին ուղարկեց դիվանագետի իրերը: Հոգվածում հրապարակված Սիբիրի գույքի հաշվառումները կարևոր և եզակի աղբյուրներից են ինչպես լեհական դիվանագիտության, այնպես էլ նյութական մշակույթի համար:

Բանալի բառեր. Սալոմոն (Սողոմոն) Սիրի (Չգուրսկի), Յան 3-րդ Սոբեսկի, Phillippe Avril (Ֆիլիպ Ավրիլ), Պարսկաստան, լեհ-պարսկական հարաբերություններ, դիվանագիտություն, գույքի հաշվառում